

WEIL, Gustav

WEIL, Gustav
(1808-1889)

Alman şarkiyatçısı.

25 Nisan 1808'de Almanya'nın Baden eyaletine bağlı Salzburg şehrinde doğdu. Yahudi asıllı bir ailenin çocuğudur. Küçük yaşlarında ailesi tarafından din adamı olması için yönlendirildi; İbrânicî, Fransızca ve Latince dersleri aldı. On iki yaşında iken bugün Fransa sınırları içerisinde bulunan Metz şehrine giderek haham olan dedesinden Talmud okudu. 1828'de Heidelberg Üniversitesi'ne kaydoldu. 1830'da eğitimine devam etmek için Paris'e gitti. Burada Silvestre de Sacy, E. Quatremère ve A. Perron gibi hocalardan Arapça ve Süryânîce öğrendi. Fransızlar'ın Cezayir'i işgal etmesi üzerine eğitimine ara verip *Augsburger Allgemeine Zeitung* gazetesinin muhabiri sıfatıyla Cezayir'e gitti. Ocak 1831'de Mısır'a geçip Kahire'de Mehmed Ali Paşa tarafından yeni açılan Ebû Za'bel Tıp Medresesi'nde Fransızca öğretmenliğine başladı. Bu sırada Muhammed Ayyâd et-Tantâvî ve Ahmed et-Tûnisî gibi hocalardan Arapça, Farsça ve Türkçe dersleri aldı. Mart 1835'te İstanbul'a gitti; bir süre kalıp Türkçe'sini geliştirdi. Almanya'ya döndükten sonra 1836'da Tübingen Üniversitesi'nden doktor ve hemen ardından Heidelberg Üniversitesi'nden doçent unvanlarını aldı. Ancak Joseph F. von Hammer-Purgstall'ın Zemahşerî'nin *Aṭvâku'z-zehab*'ine ait tercümesini (*Golden Necklaces*, Wien 1835) eleştirdiği için uzun süre üniversitede ders veremeyince üniversitenin kütüphanesinde çalıştı. 1845'ten itibaren aynı üniversitede Doğu dilleri derslerine girdi. 1861 yılında Doğu dilleri profesörlüğüne tayin edildi. Böylece Heidelberg Üniversitesi tarihinde ilk defa yahudi asıllı bir profesör kadroya alınmış oldu. 29 Ağustos 1889'da Almanya'nın Freiburg im Breisgau şehrinde öldü. Deutsche Morgenlaendische Gesellschaft, Sociéte Asi-

atique ve American Oriental Society gibi kuruluşların üyesi olan Gustav Weil, Baden ve Prusya devletlerinden çeşitli ödüller almış, Arapça el yazmaları koleksiyonu çocukları tarafından Heidelberg Üniversitesi'ne bağışlanmıştır.

Batılılar'ın Arap dili çalışmaları üzerinden İslâm kaynaklarını yeniden keşfettiği dönemde yetişen Gustav Weil *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre, Historisch-Kritische Einleitung in den Koran* adlı kitaplarında ve *Geschichte der Chalifen*'de yahudi ve hristiyan dini ve tarihi araştırmalarında elde edilen sonuçlardan hareketle İslâm tarihini yorumlamaya çalışmıştır. Hz. Muhammed'in hayatını çeşitli araştırmalarında ele almış, gerek Peygamber'in şahsiyeti gerekse vahiy ve Kur'an hakkında büyük ölçüde kendisinden önce Batı'da öne sürülen iddiaları tekrarlamaktan öteye geçememiştir. Gustav Weil'in *Binbir Gece Masalları*'nı Almanca'ya tercüme etmesi Alman edebiyatına önemli bir katkı olarak değerlendirilir.

Eserleri. 1. *Samachscharis Goldene Halsbaender. Zemahşerî'nin Aṭvâku'z-zehab* adlı eserinin çevirisidir. Gustav Weil, Hammer'in aynı kitabın Almanca çevirisini (Wien 1835) düzelterek yeniden tercüme etmiş ve Hammer'in yanlışlarını ayrıntılı biçimde ortaya koymuştur (Stuttgart 1836). 2. *Die poetische Literatur der Araber vor und unmittelbar nach Mohammed: Eine historisch-kritische Skizze.* Arap şiirinin İslâmiyet'ten önceki ve sonraki gelişiminin ele alındığı eserde Hz. Muhammed'in ve ilk dört halifenin Arap şiirini olumsuz yönde etkilediği görüşü savunulmaktadır (Stuttgart-Tübingen 1837). 3. *Tausend und eine Nacht. Arabische Erzählungen. Binbir Gece Masalları*'nın, Bulak baskısı (1835) esas alınıp resimler ilâve edilerek yapılan çevirisidir (I-IV, Stuttgart-Pforzheim 1838-1841; Stuttgart 1866, 1872, 1889; Wiesbaden 1978). 4. *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre aus handschriftlichen Quellen und dem Koran geschöpft und dargestellt.* Hz. Muhammed'in hayatı ve İslâmiyet'in ilk yıllarının ele alındığı eser, Avrupa'da Arapça kaynaklara dayanarak Hz. Peygamber'in hayatını ele alan ilk eser olarak kabul edilir (Stuttgart 1843). 5. *Historisch-Kritische Einleitung in den Koran* (Bielefeld 1844; Bielefeld-Leipzig 1878). 6. *Biblische Legenden der Muselmaenner aus arabischen Quellen zusammengetragen und mit jüdischen Sagen verglichen.* Eserde, Hz. Âdem'den İsâ'ya kadar Kur'an-ı Kerim'de adı ge-

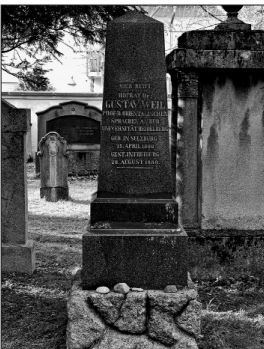
çen peygamberlere ve diğer bazı tarihi şahsiyetlere dair eski kaynaklarda yer alan kıssalar yahudi ve hristiyan kaynaklarıyla karşılaştırılarak ele alınmıştır (Frankfurt am Main 1845). Kitap *The Bible, the Koran, and the Talmud or Biblical Legends of the Mussulmans* adıyla İngilizce'ye tercüme edilmiştir (New York 1846, 1855). 7. *Das Leben Mohammeds nach Mohammed Ibn Ishak, bearbeitet von Abdel-Malik Ibn Hischam.* İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-nebeviyye*'sinin Almanca çevirisidir (I-II, Stuttgart 1864). 8. *Geschichte der Chalifen* (I-III, Mannheim 1846-1851; IV-V, Stuttgart 1860-1862). Hz. Ebû Bekir'den itibaren Mısır Abbâsî halifelerinin sonuna kadar halifelik tarihini ele alır. Eserin Mısır'daki halifelerle ilgili IV ve V. ciltleri *Geschichte des Abbasidenchalfats in Egypten* başlığını taşır. 9. *Geschichte der islamischen Völker von Mohammed bis zur Zeit des Sultans Selim* (Stuttgart 1866). Kitabın Hz. Peygamber'den Emevîler'in sonuna kadar olan ilk üç bölümünü S. Khuda Bakhsh *A History of Islamic Peoples* başlığıyla İngilizce'ye tercüme etmiştir (Calcutta 1914).

BİBLİYOGRAFYA :

G. Weil, *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre aus handschriftlichen Quellen und dem Koran geschöpft und dargestellt*, Stuttgart 1843; G. Dugat, *Histoire des orientalistes de l'Europe du XIIe au XIXe siècle*, Paris 1868, I, 42-48; A. Merx, "Weil, Gustav", *Allgemeine Deutsche Biographie*, Leipzig 1896, XLI, 486-488; J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 175-176; D. M. Dunlop, "Some Remarks on Weil's History of the Chaliphis", *Historians of Middle East* (ed. B. Lewis - P. M. Holt), London 1962, s. 315-329; Abdurrahman Bedevî, *Mevs'atü'l-müsteşrikin*, Beyrut 1984, s. 271-273; D. Drüll, *Heidelberger Gelehrtenlexikon: 1803-1932*, Berlin 1986, s. 290 vd.; B. Lewis, *Islam in History: Ideas, People and Events in the Middle East*, Chicago 1993, s. 49, 142; *Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamkunde* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1993, XVIII, 384-386; Abdülhamid Sâlih Hamdân, *Ṭabakâtü'l-müsteşrikin*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Mektebetü Medbûlî), s. 55-57; S. Mangold, *Eine "weltbürgerliche Wissenschaft"-Die deutsche Orientalistik im 19. Jahrhundert*, Stuttgart 2004, s. 79, 104-105, 208; M. Kâmil Ayyâd, "Şafahât min târihi'l-İstîşrâk", *MMLADm.*, XLIV/3 (1969), s. 484-486; W. Heidenreich, "Weisser Kieselstein-Schwarzer Obelisk. Erinnerungen an den Sulzburger Orientalist Gustav Weil (1808-1889)", *Allmende-Zeitschrift für Literatur*, sy. 24-25, Sigmaringen 1989, s. 96-113; H. L. Zollner, "Mehr als Übersetzer von 'Tausendundeiner Nacht'. Zum 100. Todestag des Orientalisten Gustav Weil", *Momente: Beitrage zur Landeskunde*, IV, Stuttgart 1989, s. 13-15; E. O. A. Marx, "Weil, Gustav", *JE*, XII, 491; M. Perlmann, "Weil, Gustav", *Encyclopaedia Judaica*, Detroit 2007, XX, 711.

HİLAL GÖRGÜN

Gustav
Weil'in
Salzburg'daki
mezarı